

EUROOPA KOHTU OTSUS

7. veebruar 1984*

[...]

Kohtuasjas 238/82,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Haagi Arrondissementrechtbanki eelotsusetaotlus nimetatud kohtus pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

Duphar BV, ja teised

ja

Madalmaade riik, esindaja minister van volksgezondheid en milieuhygiene (tervishoiu- ja keskkonnaminister),

eelotsusetaotlus EMÜ asutamislepingu artiklite 3, 5, 30, 34, 36, 85 ja 86 ning ravimeid käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta 26. jaanuari 1965. aasta nõukogu direktiivi 65/65/EMÜ (EÜT 1965, 22, lk 369) ja ravimeid käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta 20. mai 1975. aasta nõukogu direktiivi 75/319/EMÜ (EÜT 1975, L147, lk 13) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed T. Koopmans, K. Bahlmann ja J. Galmot, kohtunikud P. Pescatore, lord Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, G. Bosco, O. Due, U. Everling ja C. Kakouris,

kohtujurist: G. F. Mancini,

kohtusekretär: kohtusekretäri abi J.A. Pompe,

on teinud järgmise

otsuse

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

[...]

Põhjendused

1. Oma 16. septembri 1982. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. septembril 1982, esitas Haagi Arrondissementsrechtbank EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel mitu eelotsuseküsimust asutamislepingu artiklite 3, 5, 30, 34, 36, 85 ja 86 ja ravimeid käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta nõukogu 26. jaanuari 1965. aasta direktiivi 65/65/EMÜ (EÜT 1965, 22, lk 369) ja ravimeid käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta 20. mai 1975. aasta nõukogu direktiivi 75/319/EMÜ (EÜT 1975, L147, lk 13) tõlgendamise kohta, et võimaldada siseriiklikul kohtul võtta seisukoht küsimuses, kas teatud siseriiklikud reeglid ravimpreparaatide ja haavasidemetega varustamise kohta on kooskõlas nende sätetega.

2. Küsimused tekkisid seoses 23 farmaatsiaettevõtte poolt Madalmaade riigi vastu esitatud hagiga, millega nõuti vaheotsuse vastuvõtmist, mis tunnistas, et besluit farmaceutische hulp ziekenfondsverzekering (otsus ravimpreparaatide hinna hüvitamise kohta ravikindlustusesüsteemis) 1982, artiklid 2 ja 3 (*Staatscourant* nr 139, 23. juuli 1982) ja selle juurde kuuluvad lisad on kehtetud, sest pole kooskõlas ühenduse õigusega ning eriti ülalpool nimetatud asutamislepingu artiklitega 3, 5, 30, 34, 36, 85 ja 86 ning direktiividega 65/65 ja 75/319.

3. Otsuse eesmärgiks on tõsta farmakoterapeutiliste teenuste kvaliteeti ja eemaldada arvestatavad puudujäägid Madalmaade tervishoiusüsteemis. Selle saavutamiseks sätestab artikkel 2, et tervishoiusüsteemi kaudu kindlustatud isikutel ei ole õigust saada otsuse lisades 1 ja 2 ammendatavalt loetletud ravimpreparaate ja tervishoiutooteid ja artikkel 3 lisab, et isikud ei ole õigustatud saama lisas 4 nimetatud ravimpreparaate, välja arvatud haigekassa eelneval loal, mis antakse ainult siis, kui on piisavalt põhjust eeldada, et kõnealuste preparaate andmatajätmine mõjub kahjulikult ravi tulemustele.

4. Kõnealuse otsuse seletuskirjast ilmneb, et eespool nimetatud lisades loetletud preparaate väljaarvamine on iga lisa puhul eraldi põhjendatud. Lisas 1 nimetatud ravimpreparaadid arvati välja hinna alusel ja lähtudes asjaolust, et Centrale medische pharmaceutische commissie (ravimi- ja meditsiinikomitee) arvamus kohaselt on igale väljaarvatud preparaadile olemas sama ravimõju omavad, kuid odavamad, vasted. Lisas 2 nimetatud tooted on välja arvatud, kuna tegu on ilma retseptita müüdavate vabamüügitoodetega, mida saab turustada ka mujal kui apteegis. Lisas 4 nimetatud meditsiinipreparaatide väljaarvamine on eespool nimetatud ravimi- ja meditsiinikomitee arvamusel põhjendatud sellega, et tegu on preparaatidega, mida peab "farmakoterapeutilistel" põhjustel määrama ainult väga kindlatel erandjuhtudel.

5. Kuna kohtuotsus sõltus ühenduse erinevate õigusnormide tõlgendamisest, esitas Arrondissementsrechtbank Euroopa Kohtule järgmised eelotsuseküsimused:

"a) Kas ühenduse õigust, antud juhul EMÜ asutamislepingu artiklitega 30, 34 ja 36 kehtestatud, tuleb tõlgendada nii, et need artiklid takistavad liikmesriigil kehtestamast ühepoolseid sätteid, mille eesmärk on kulude kokkuvõtte ravikindlustussüsteemi poolt kindlustatud isikutele makstavate ravimihüvitise arvelt, kui sellega võetakse kõnealustelt isikutelt õigus saada eraldi nimetatud ravimeid ja esmaabi?

b) Kas ühenduse õigust, antud juhul EMÜ asutamislepingu artikliga 5 kehtestatud koos direktiivi 65/65 artikliga 21 ja artiklitega 11, 12, ja 5 ning direktiivi 75/319 artiklitega 32, 28 ja 31 tuleb

tõlgendada nii, et nendel sätetel on vahetu õigusmõju?

c) Ja kas sellisel juhul tuleb neid sätteid tõlgendada vastavalt ülalpool toodud punktis a sätestatule?

d) Kas ühenduse õigust, antud juhul EMÜ asutamislepingu artikli 3 punkti f koos artiklitega 85 ja 86, tuleb tõlgendada vastavalt ülalpool toodud punktis a sätestatule?"

1. Esimene küsimus

6. Esimese küsimusega palutakse sisuliselt otsustada seda, kas koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmete keeld impordile (artikkel 30) ja ekspordile (artikkel 34) kehtib sellistele meetmetele, millesarnaseid on kirjeldatud ülalpool, millega liikmesriik takistab eraldi nimetatud ravimipreparaatide ja haavasidemete kättesaadavust ravikindlustussüsteemiga kindlustatud isikutele kohustusliku ravikindlustuse kulude kokkuhoiu eesmärgil. Siseriiklik kohus soovib veel teada, et kas juhul, kui sellele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis, kas asutamislepingu artikkel 36 lubab erandit nimetatud keelule.

7. Esimesele küsimusele vastamiseks on sobilik kaaluda, kuidas tõlgendada asutamislepingu artikleid 30, 34 ja 36, võttes arvesse kõnealuse riigi seadusandluse eripära.

a) Asutamislepingu artiklite 30 ja 36 tõlgendus

8. Põhikohtuasja hagejad leiavad, et artiklit 30 tuleks tõlgendada nii, et sellised reeglid nagu käesolevas asjas arutlusel, on oma olemuselt koguseliste piirangutega impordile samaväärse toimega meetmed, sest nad piiravad ühendusesisest kaubandust ja muudavad teatud imporditud ravimipreparaatide tarnijatele võimatuks neid kõnealusel turul müüa, arvestades, et haigekassa poolt hüvitatavad ravimipreparaadid moodustavad üle 70% kogutarbimisest.

9. Põhikohtuasja hagejad väidavad, et selline meede ei ole väljaspool artiklis 30 kehtestatud keeldu üksnes sellepärast, et seda kohaldatakse võrdselt nii kohalikele kui imporditud toodetele. Vastavalt kohtupraktikale pole isegi need meetmed, mida kohaldatakse võrdselt nii kohalikele kui teistest liikmesriikidest imporditud toodetele, kuid mis piiravad ühendusesisest kaubandust, väljaspool samaväärse toimega meetmetele kehtestatud keeldu, välja arvatud kui:

a) ühenduse eeskirju pole olemas;

b) piirangud on tekkinud toote turustamisega seotud siseriiklikes seadustes olevate erinevuste tõttu;

c) olemas on oluline põhjus, mis on seotud muuhulgas kas maksekontrolli tõhususe, rahvatervise kaitse, õiglase kaubanduse või tarbijakaitsega; ja

d) need põhjused muudavad piirangud vajalikuks.

10. Põhikohtuasja hagejate väitel pole neid nõudeid rahuldatud ühegi kolme vaidlusaluseks oleva juhtumi puhul, kus ravimipreparaadid arvatakse välja vaidlustatud otsuse lisadega. Ravimite väljaarvamise kohta hinna alusel (lisa 1) väidavad hagejad, et riiklik meede, mille tulemuseks on

selline laiaulatuslik piirang, isegi kui selle eesmärk on tervishoiukulude kokkuhoid, mis õigustab mõningaste piirangute kehtestamist kaupade vabale liikumisele, on ülemäära range. Soovitud eesmärgi saaks saavutada ka meetmetega, mis ei mõjutaks sellisel määral tegevust ja konkurentsi ühisturul. Mis puutub vabamüügitoodetesse (lisa 2), siis nad eitavad seda, et käesoleval juhul esineks ühtegi kohtupraktikas varem aktsepteeritud olulist põhjust, eriti põhjendust rahva tervisekaitse kohta. Ka nende ravimpreparaatide kohta, mis arvati välja “farmakoterapeutilistel” põhjustel (lisa 4), eitavad hagejad, nagu oleks nende suhtes eelpool nimetatud nõuded täidetud, väites eriti, et piirang ei ole tekkinud erinevuste tõttu kõnealuste toodete turustamisega seotud siseriiklike seadustes.

11. Madalmaade riik, põhikohtuasja kostja, väidab, et artiklis 30 sisalduv keeld ei saa laieneda seda tüüpi meetmetele, mis on põhikohtuasjas vaidlustatud. Kostja arvab esiteks, et antud juhul ei ole tegemist takistusega ühendusesisesele kaubandusele. Kui avaliku võimu kandja finantseerib suure osa ravimite ja muude tervishoiutoodete tarbimist, siis on nimetatud ametivõimu esindaja majandusettevõtja olukorras ja võib vastavalt nagu iga teine ettevõtja teha valikuid ja valida turulolevate preparaate vahel, eelistades üht teisele.

Kui riigi ametiasutus, nagu käesoleval juhul, tegi oma otsuse pärast objektiivset kaalutlust, lähtudes tervishoiu kvaliteedi tagamise huvidest, ei saa takistusest liikmesriikidevahelisele kaubandusele rääkida.

12. Põhikohtuasja kostja lisab, et isegi kui selliseid meetmeid, nagu on antud juhul kõne all, võiks lugeda võimeliseks takistama kaubandust, siis ei saa neid siiski pidada asutamislepingu artikliga 30 keelustatud koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeteks. Need meetmed, mida kohaldatakse võrdselt nii kohalikele kui import-toodetele, võeti vastu olulisel põhjusel – antud juhul rahvusliku tervishoiusüsteemi saneerimine ja seejärel säilitamine –, mis, lähtudes 20. veebruari 1979. aasta otsusest kohtuasjas 120/79 *Rewe EKL* (1979) lk 649, õigustab selliseid piiranguid nii, et need ei kuulu artikliga 30 kehtestatud keelu alla. Lisaks, teise võimalusena väidab põhikohtuasja kostja, et isegi kui kõnealuseid meetmeid võiks pidada koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeteks, siis nad kuuluksid siiski asutamislepingu artikliga 36 sätestatud erandi hulka kui piirang, mis on õigustatud rahva tervisekaitse eesmärgi alusel.

13. Komisjon arvab, et kõnealune otsus on koguseliste piirangutega samaväärse toimega meede. Siiski juhivad komisjon tähelepanu sellele, et oma 20. veebruari 1979 aasta otsuses (viidatud eespool), ei andnud kohus ammendavat loetelu olulistest põhjustest, mis võivad õigustada impordimahtu mõjutavat riikliku meedet. Komisjon arvab, et otsus, mille eesmärk on ravikindlustussüsteemi finantshaldamise saneerimine, võib olla kooskõlas artikliga 30 isegi kui see mõjutab kaubandust. Meede kehtib võrdselt nii Madalmaades toodetud kui ka sinna imporditud ravimipreparaatidele. Tooteid ei kohelda erinevalt sõltuvalt nende päritoluriigist. Veelgi enam, ühtegi meedet, mis on otseselt võimeline toote turustamist mõjutama, pole vastu võetud. Turustamine on endiselt täiesti ilma piiranguteta, nii et igäüks võib hankida kõnealuseid ravimipreparaate, kui vaja, siis retsepti alusel. Kui kohus siiski otsustab, et vaidlustatud meetmed on vastuolus asutamislepingu artikliga 30, arvab komisjon, et artiklis 36 esitatud õigustatud põhjuseid meetmete kehtestamiseks antud asjas ei kehti.

14. Taani valitsus märgib, et ei loe siseriiklike õigusnorme, millega sotsiaalsetel põhjustel ja objektiivsete kriteeriumite alusel luuakse avalik-õiguslik ravimihüvitissüsteem, vastuolus olevaks asutamislepingu artikliga 30 ja sellele järgnevatega, kui hüvitissüsteemi hulka kuuluvate ravimipreparaatide valikul võetakse objektiivse ja õiguspärase hinnangu alusel arvesse ainult nende raviväärtust ja tavapärasest ning asjaomasest ravist põhjustatud kulud.

15. Asutamislepingu artiklis 30 kehtestatud keelu ulatuse kindlakstegemiseks sellist liiki kõnealuste siseriiklike meetmete suhtes tuleb esiteks märkida, et õigusnormid, mille kooskõla siseriikliku õigusega siseriiklik kohus peab otsustama, sisaldab eriomadust, sest nad põhimõtteliselt võimaldavad ravimpreparaatide, mida võib välja kirjutada patsiendile raviarst, eest makstud hinna hüvitamist suurele protsendile elanikkonnast. Selles suhtes erinevad nad teiste liikmesriikide seadusandlusest, mis koostavad piiratud nimekirja ravimpreparaatide ja sarnaste toodete kohta, mille eest hüvitise maksmine on lubatud. Sellest tulenevalt määravad Madalmaade õigusnormid kulude vähendamiseks kindlaks piirangutega loetelud, millega jäetakse välja teatud preparaadid.

16. Vastupidiselt põhikohtuasja kostja väidetele pole võimalik võrrelda liikmesriigi pädevat asutust, mida finantseerivad kindlustatud isikud ja ametivõimud ja mis tervishoiusüsteemi raames koostab eeskirju, millega reguleeritakse ja piiratakse tervishoiukulude hüvitamist, ja majandusettevõtet, mis igas olukorras vabalt valib, milliseid tooteid ta turult hangib. Tuleb tunnistada, et ühenduse õigus ei kahanda liikmesriigi õigust organiseerida oma sotsiaalkindlustussüsteemi ja eriti võtta vastu sätteid, mille eesmärgiks on reguleerida ravimpreparaatide tarbimist edendamaks oma tervishoiukindlustussüsteemi finantsstabiilsust.

17. Samuti tuleb tunnistada, et süsteem, mis – nagu see kehtib Madalmaades – põhineb kõikide võimalike määratavate ravimpreparaatide hinna hüvitamisel, ei ole põhimõtteliselt vastuolus ühenduse õigusega, kui kõnealune liikmesriik koostab tervishoiukulude vähendamiseks piiratud nimekirja, millega hüvitissüsteemist arvatakse välja teatud tooted.

18. Isegi kui meetmed, nagu ka kõnealused sätted, ei ole otseselt seotud ravimpreparaatide impordiga teistest liikmesriikidest, ei saa mööda vaadata asjaolust, et sõltuvalt meetmete rakendamisest ja kasutamisest võivad need mõjutada toodete turustamise võimalusi, ja selles suhtes mõjutada kaudselt impordivõimalusi.

19. Seoses sellega tuleb arvestada, et 80% Madalmaades tarbitavatest ravimpreparaatidest on imporditud ja neist 70% eest tasub avalik-õiguslik kindlustussüsteem. Järelikult, kui kindlustusamet mingi ravimpreparaadi eest hüvitist ei maksa, siis selle preparaadi ostmise väheneb ja selle tulemuseks on oht, et kõnealune preparaat tõrjutakse siseriiklikult turult kõrvale.

20. Siiski, võttes arvesse farmaatsiatoodete kaubanduse erilist iseloomu selles suhtes, et tarbijate eest vastutavad ravikulude eest sotsiaalkindlustusasutused, siis selliseid õigusakte, nagu käsitletakse käesolevas asjas, ei saa iseenesest pidada piiranguks asutamislepingu artikliga 30 tagatud impordivabadusele, kui teatud tingimused on täidetud.

21. Võttes arvesse seda asjaolu, tuleb rõhutada, et selline õigusakt on kooskõlas asutamislepinguga ainult siis, kui väljajätavate ravimpreparaatide valik on vaba igasugustest diskrimineerimisest imporditud ravimpreparaatide suhtes. Selle saavutamiseks peab väljajätavate toodete nimikiri olema koostatud objektiivsete kriteeriumite alusel ilma viideteta päritolumaale ja igal importijal peab olema võimalus seda kontrollida. Kui need tingimused on täidetud, siis on importijale tagatud pääs Madalmaade turule, eeldusel, et ta turustab toodet, mis, omades samu ravitoimeid kui mõni teine toode turul, on hinnalt soodsam. Selline kord ei piira mingil viisil võimalust turustada ühtegi toodet, mis vastab nendele nõuetele, mis pole seotud toote omadustega, vaid ainult selle hinnaga.

22. Seega peab vastus esimesele küsimusele olema, et kohustusliku tervishoiusüsteemi raames vastuvõetud sätted, millega keeldutakse kindlustatud isikutele hüvitamast kindlustusameti kulul teatud eraldinimetatud preparaate, on kooskõlas asutamislepingu artikliga 30, juhul, kui väljaarvatavad preparaadid määratakse kindlaks ilma diskriminatsioonita toote päritolumaale suhtes

ja valik tehakse objektiivsetel ja tõendatavatel põhjustel, nagu näiteks, et turul on juba olemas toode, mis omab sama ravimõju, kuid on hinnalt soodsam; et toode on turustatav ilma arsti retseptita; või on toode väljajäetud hüvitavate toodete nimekirjast rahva tervisekaitse huvides farmakoterapeutilistel põhjustel ja eeldusel, et nimekirja on võimalik muuta, millal iganes see on vajalik konkreetsete kriteeriumitega kooskõlastamiseks.

23. Kui siseriiklik kohus otsustab, et meede, mille kooskõla ühenduse õigusega on vaidluse teema, ei vasta nendele nõuetele, mida selliselt vastavuselt eeldatakse, tuleb asutamislepingu artikli 36 rakendamisel meeles pidada, nagu kohus on varem mitmel korral sedastanud (vt 19. detsembri 1961. aasta otsust kohtuasjas 7/61 *komisjon v Itaalia* (1961) EKL 1961 lk 317), et artikkel 36 on seotud mittemajanduslike meetmetega. See säte ei saa seega õigustada meedet, mille peamine eesmärk on eelarveline, niivõrd kui võrd säte on mõeldud ravikindlustussüsteemi tegevuskulude vähendamiseks.

b) Asutamislepingu artikli 34 tõlgendamine

24. Esimese küsimusega paluti lisaks otsustada, kas asutamislepingu artiklit 34 tuleb tõlgendada nii, et see välistab sellised riiklikud reeglid, nagu on antud asjas kõne all. Põhikohtuasja hagejad väidavad, et vaidlustatud otsus on oma olemuselt koguseliste piirangutega samaväärse toimega meede ekspordile, nii nagu see on sätestatud artiklis 34.

25. Nagu kohus on juba sedastanud 8. novembri 1979. aasta otsusega kohtuasjas 15/79 *Groenveld* (1979) EKL 1979 lk 3409, käsitleb artikkel 34 siseriiklikke meetmeid, mille konkreetne eesmärk on, või mille tulemusel tekib, piirang ekspordile, ja seega tekitavad erinevuse liikmesriigi kodumaise kaubanduse ja ekspordikaubanduse käsitlemises, mille tulemusel antakse eriline eelis kõnealuse riigi kodumaisele toodangule või siseturule.

26. Sellele osale esimesest küsimusest tuleb seega vastata eitavalt.

2. Teine ja kolmas küsimus

27 Arrondissementsrechtbanki esitatud teise ja kolmanda küsimusega palutakse sisuliselt otsustada, kas asutamislepingu artikli 5 sätetel koos 26. jaanuari 1965. aasta nõukogu direktiivi 65/65 artiklites 5, 11, 12 ja 21 sätestatuga ja 20. mai 1975. aasta nõukogu direktiivi 75/319 artiklites 28 ja 31 sätestatuga võib olla vahetu õigusmõju (teine küsimus) ja, kui see on nii, kas need siis välistavad sellised reeglid, nagu on antud juhul kõne all (kolmas küsimus).

28 Nagu komisjon on õigesti väitnud, ei ole kõnealune otsus seotud ligipääsuga turule, nii nagu seda on mõeldud kahes nimetatud direktiivis, sest küsimus ei ole nende direktiivide rakendamisega antud lubade kehtivuses. Madalmaadesse toodud uued tooted võivad saada loa niipea, kui nad täidavad ettekirjutatud tingimused. Kolmandale küsimusele tuleb seega vastata eitavalt. Neid kaalutlusi silmas pidades pole teisele küsimusele vaja vastata.

3. Neljas ja viies küsimus

29. Neljandas ja viiendas küsimuses küsib Arrondissementrechtbank, kas asutamislepingu artikli 3 punktis f sätestatud koos artiklites 85 ja 86 sätestatuga on vahetu õigusmõju ja välistab sellised reeglid, nagu on käesolevas asjas kõne all.

30. Asutamislepingu artiklites 85 ja 86 sisaldub osa konkurentsireeglitest, mis "kehtivad ettevõtetele" ja seega ei ole seotud küsimuse hindamisega, kas põhikohtuasjas kõne all olevat liiki õigusaktid on kooskõlas ühenduse õigusega.

Kohtukulud

31. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Taani Kuningriigi, Itaalia Vabariigi valitsuse ja Euroopa Ühenduse Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille oma 16. septembri 1982. aasta määrusega talle esitas Haagi Arrondissementrechtbank, otsustab:

- 1. Sätted, mis on vastu võetud riikliku tervishoiusüsteemi raames, millega võetakse kindlustatud isikutelt õigus saada kindlustusasutuse kulul konkreetselt nimetatud ravimpreparaate, on kooskõlas asutamislepingu artikliga 30, kui väljajäetavate ravimpreparaatide valik toimub ilma diskrimineerimiseta toote päritolumaa tõttu ja viidi läbi objektiivsetel ja tõendatavatel alustel, nagu näiteks, et turul on juba toode, mis omab sama ravimõju, kuid on hinnalt soodsam; asjaolu, et toode on turustatav ilma arsti retseptita; või on toode välja jäetud hüvitavate toodete nimekirjast rahva tervisekaitse huvidega õigustatud farmakoterapeutilistel põhjustel, ning eeldusel, et nimekirja on võimalik muuta millal iganes see konkreetsete kriteeriumitega kooskõlastamiseks vajalik on.**
- 2. EMÜ asutamislepingu artikkel 36 ei saa õigustada meetet, mille peamine eesmärk on eelarveline, niivõrd kui võrd selle eesmärk on vähendada haigekassasüsteemi tegevuskulusid.**
- 3. EMÜ asutamislepingu artikkel 34 ei välista sellise süsteemi kasutamist, nagu on kirjeldatud eelotsusetaotluses.**
- 4. Asutamislepingu artikkel 5 ja 26. jaanuari 1965. aasta nõukogu direktiivi 65/65/EMÜ (EÜT 1965, 22, lk 369) ning 20. mai 1975. aasta nõukogu direktiivi 75/319/EMÜ (EÜT 1975, L 147, lk 13) sätted ei välista sellise süsteemi**

kasutamist.

5. Asutamislepingu artiklid 85 ja 86 ei ole seotud küsimusega, kas põhikohtuasjas vaidlusaluseks olevat liiki õigusaktid on kooskõlas ühenduse õigusega.

Mertens de Wilmars

Koopmans

Bahlmann

Galmot

Pescatore

Mackenzie Stuart

O'Keeffe

Bosco

Due

Everling

Kakouris

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 7. veebruaril 1984 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J. Heim

J.Mertens de Wilmars